

Municipal Energy
Efficiency and
Management
Project in Serbia

Municipal Energy Efficiency and Management Project in Serbia

Project implemented in cooperation with:

Swiss State Secretariat for Economic Affairs

Ministry of Mining and Energy of the Republic of Serbia

Project implemented by:

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Confederation

Republic of Serbia
Ministry of Mining
and Energy

Federal Department of Economic Affairs FDEA
State Secretariat for Economic Affairs SECO

Mart 2022

Uspostavljanje ekološkog ponašanja zaposlenih u lokalnoj samoupravi

Sadržaj paketa dokumenata za uspostavljanje ekološkog ponašanja zaposlenih u lokalnoj samoupravi

- Vodič za uspostavljanje ekološkog ponašanja zaposlenih u lokalnoj samoupravi
- Prilog 1 Kontrolna Lista_primer
- Prilog 2 20preporuka2020 Grada Užica
- Prilog 3 Plan aktivnosti za praćenje sprovođenja preporuka
- Prilog 4 Praćenje primene i postignutih efekata ekološkog ponašanja
- Prilog 5 Uredjaji i mere podrške za sprovođenje ekoloških preporuka
- Prilog 6 Predlozi za vrednovanje i nagradjivanje

Ciljevi

Osnovni ciljevi uspostavljanja ekološki prihvatljivog ponašanja i ekoloških javnih nabavki u opštinskoj upravi su:

- izraziti posvećenost održivom razvoju i očuvanju resursa,
- istaći značaj angažovanja svih nivoa vlasti i različitih aktera, u skladu sa relevantnim nacionalnim zakonodavstvom,
- doprineti ispunjavanju obaveza u oblasti energetike i zaštite životne sredine koje je preuzela Srbija,
- ispuniti i sprovest propise i obaveze opština i gradova – obveznika energetske menadžmenta.

Preporuke za ekološko ponašanje zaposlenih

- U skladu sa ovim ciljevima, jedinica lokalne samouprave treba da usvoji „**Izjavu o preporukama za ekološko ponašanje zaposlenih**“, kao i da uključi ekološke aspekte u postupke javnih nabavki. Preporuke se mogu shvatiti kao saveti zaposlenima.
- Prihvatanje ove izjave trebalo bi da bude na **dobrovoljnoj osnovi** uz saglasnost lokalnih donosioca odluka. Svaki zaposleni pristupa dobrovoljno i posvećeno ekološkim, energetske i standardima održivog razvoja. Celom procesu pristupa se dugoročno i trajno, bez ograničenja.

Preporuke za ekološko ponašanje zaposlenih

Za uspešno sprovođenje preporuka potrebno je da pojedinci i jedinica lokalne samouprave:

- iskažu samoposvećenost,
- iskažu uzajamnu posvećenost,
- definišu i sprovode praćenje aktivnosti i evaluaciju,
- definišu prepoznavanje ekološki pozitivnog ponašanja,
- sprovode konstantno informisanje i objavljivanje rezultata aktivnosti i utiču na ostale javne institucije da usvoje predložene modele ekološkog ponašanja.

Preporuke za ekološko ponašanje zaposlenih

Preporuke ekološkog ponašanja treba da se odnose na sledeće oblasti:

- Korišćenje opreme i sredstava rada
- Kancelarijski otpad
- Papir i potrošni material
- Klimatizacija kancelarija
- Grejanje/provetravanje/hlađenje
- Korišćenje vode
- Unutrašnje osvetljenje
- Katering i lokalne nabavke
- Vozni park JLS/eko-vožnja
- Ekološke javne nabavke

Energetski dijalozi i preliminarna procena

- Pre sprovođenja bilo kakvih aktivnosti, neophodno je da JLS imenuje **koordinatora** koji će biti zadužen za sprovođenje ovih aktivnosti. Poželjno je da ova osoba bude iz redova zaposlenih, član energetskeg tima (ili sličnog opštinskog tima), ili osoba koja je zadužena za internu komunikaciju u JLS.
- **Preliminarna procena** obuhvata sastanak sa opštinskim energetskeg menadžerom, obilazak zgrade opštinske uprave (da bi se utvrdilo energetske stanje zgrade – kvalitet prozora, grejanja, osvetljenje, toaleti), sastanak sa adekvatnim predstavnicima opštinskog osoblja kako bi se dobio pregled svakodnevnog rada, ugrađene opreme i dosadašnja praksa i upoznavanje sa načinom korišćenja voznog parka. Ova procena je osnova za pripremu sastanaka sa zaposlenima, takozvanih „**Energetskih dijaloga**“. Oni služe za upoznavanje zaposlenih sa mogućnostima sprovođenja ekološkog ponašanja, prepoznavanje grešaka u ponašanju zaposlenih sa ekološkog stanovišta i iznalaženje adekvatnih rešenja u promeni ponašanja koja će biti sastavni deo Preporuka.

Primer preporuke

Papir i potrošni materijal

Preporuka 4:

Umesto papira načinjenog od novih sirovina, kada god je to moguće, koristićemo papir načinjen od recikliranog materijala i u tom smislu savetujemo Donosiocima odluka u Gradskoj upravi da propišu nabavku ovakvog papira. Podržavamo objedinjenu nabavku jer smo uvereni da bi ugovorene količine mogle da kompenzuju trenutnu razliku u ceni ove dve vrste papira. I za ostali potrošni materijal preporučujemo onaj koji je načinjen od recikliranog materijala (olovke, fascikle, kutije, koverta, hemijska sredstva za održavanje higijene objekta...).

Kad god je moguće, smanjićemo potrebu za štampanjem materijala. U tom smislu sledićemo primer organizovanja dostavljanja materijala odbornicima i članovima Gradskog veća elektronskim putem, pa ćemo i mi materijale razmenjivati elektronskim putem, kad god je to moguće. Podržavamo ličnu komunikaciju u radu, ali kombinovaćemo je sa maksimalnom upotrebom elektronske pošte, kad god je to prikladno i moguće. U slučajevima kada je neophodno da štampano materijale, kad god je to moguće, koristićemo dvostranu štampu. Nepotrebne jednostrane štampane kopije koristićemo kao radnu

Praćenje efekata

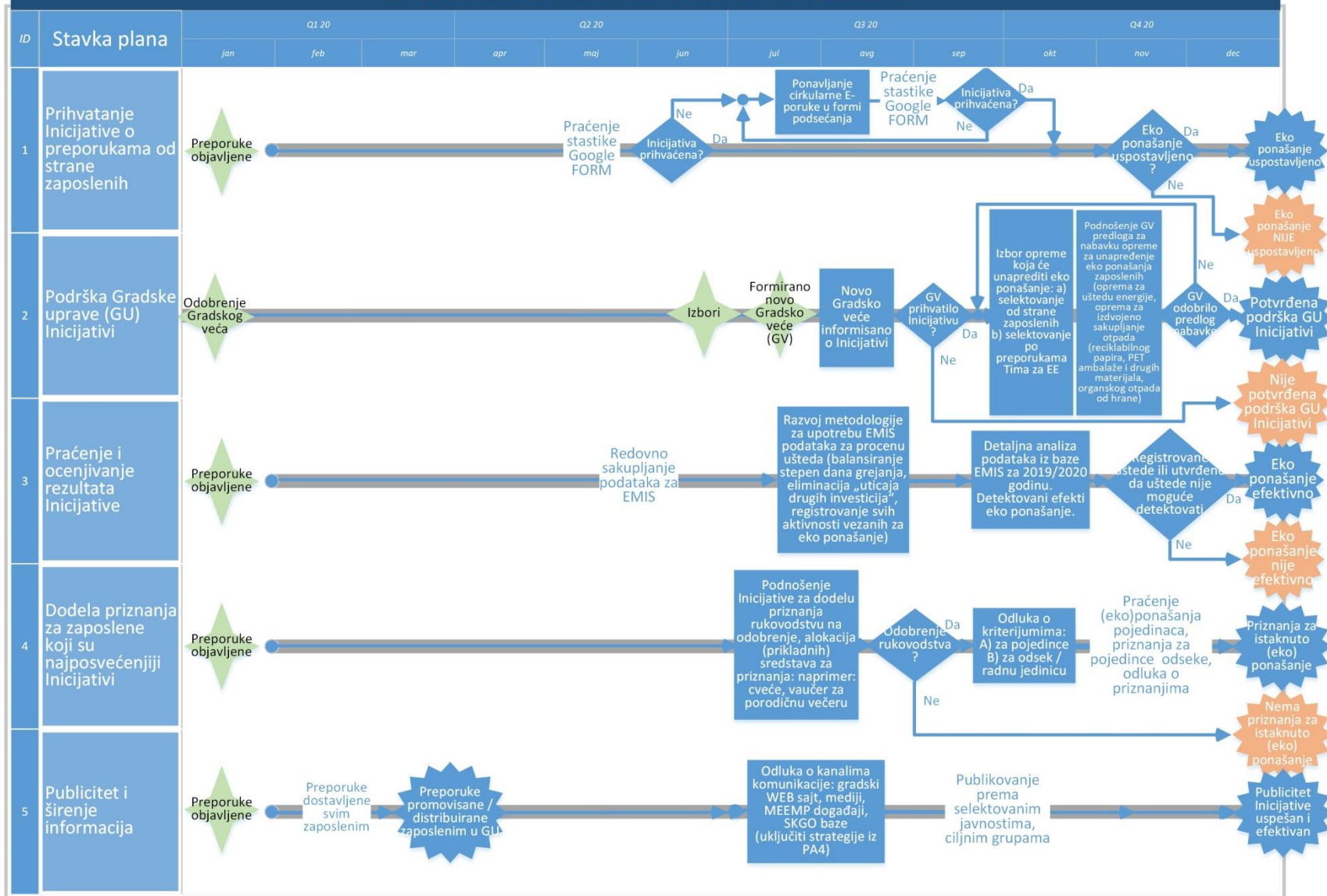
Nakon usvajanja preporuka, potrebno je sprovesti praćenje njihove implementacije (najmanje dva puta godišnje).

Praćenje efekata se sprovodi kroz pet glavnih indikatora:

1. Samoposvećenost
2. Uzajamna posvećenost
3. Praćenje postignutih efekata i evaluacija
4. Prepoznavanje ekološki pozitivnog ponašanja
5. Objavljivanje rezultata i širenje publiciteta inicijative

PLAN AKTIVNOSTI ZA PRAĆENJE EFEKATA EKO SMERNICA

Praćenje efekata

Da bi se pratili rezultati promena u ponašanju i nabavkama izazvanih sprovođenjem preporuka sa stanovišta potrošnje energije i ekologije, predlaže se sledeći pristup praćenja. U tabeli, u nastavku, se navode relevantni indikatori (pokazatelji) za merenje efekata datih preporuka (Prilog 4).

Redni broj indikatora	Indikator	Jedinica mere	Oblasti iz Preporuka na koju utiče indikator	Izvor podataka	Objasnenje	Ostali faktori koji utiču na indikator i ublažavanje njihovog uticaja	Metodologija merenja	Početna osnovna vrednost
1	Upotreba recikliranog papira	Kupljeni reciklirani papir / ukupna količina svih vrsta kupljenog papira	papir i potrošni materijal	Kontrola tendencija u potrošnji odnosno vrsti kancelarijskog materijala	Ovaj indikator procenjuje da li je prelazak na korišćenje recikliranog papira uspešno sproveden.	Nemogućnost nabavke recikliranog papira od domaćih distributera može uticati na ovaj indikator.	Proveriti narudžbine kancelarijskog materijala i otpremnice. Uporediti sa podacima iz prethodne godine. NAPOMENA: proceniti eventualni ostatak iz prethodne godine i prenos u tekuću, kao i neiskorišćene količine na kraju godine. Uradite isto sa recikliranim papirom.	Bazna godina 2019: 2500 pakovanja papira , 0% recikliranog papira

Uređaji i mere podrške za sprovođenje ekoloških smernica

- Usvojene preporuke opisuju mogućnosti za smanjenje potrošnje energije u javnim zgradama i objektima, kao i pozitivan uticaj na zaštitu životne sredine kroz promene ponašanja zaposlenih i uzimanje u obzir energetske efikasnosti i ekoloških aspekata u postupku javnih nabavki.
- Da bi omogućila i podržala pravilno sprovođenje Preporuka koje imaju za cilj visoke rezultate samoopredjeljenja zaposlenih, JLS mora da osigura da se obezbede **potrebni preduslovi** za ekološki prihvatljivo ponašanje i ekološke javne nabavke. Preduslovi se razlikuju i na njih utiče mnogo faktora (veličina JLS, spremnost JLS da ulaže u novu opremu i drugo). Prilog 5 daje rešenje kako se neki od preduslova mogu obezbediti za uspešno sprovođenje preporuka.

Predlozi za vrednovanje i nagrađivanje izuzetnog ekološkog ponašanja

- Usvojene preporuke se odnose na aktivnosti pojedinaca, kancelarija i odeljenja gradske/opštinske uprave. Kako bi se zaposleni motivisali da u što većoj meri sprovode ove preporuke kao i da iznose svoje ideje i predloge na temu ekološkog ponašanja, potrebno je odrediti način za prepoznavanje i vrednovanje izuzetnih aktivnosti.
- Primeri nagrađivanja pojedinaca: vaučer za ekološke namernice u nekoj lokalnoj prodavnici, vaučer za porodičnu večeru i slično.
- Primer nagrađivanja kancelarije ili odeljenja: plaketa ili natpis na vratima kancelarije “Ekološki pobednik za period od ___ do ___” (ili neki drugi naziv), ili statua ekološkog znaka koja bi se štafetno dodeljivala kancelariji koja je u period vrednovanja postigla najbolje rezultate i slično.

Transparentnost i vidljivost

- Vidljivost ovakvih aktivnosti, kako pojedinaca tako i grupa je od velikog značaja za širenje svesti o ekološki odgovornom ponašanju kako medju zaposlenima u ostalim institucijama lokalne samouprave tako i medju širom društvenom zajednicom. Zato je neophodno da ovakve aktivnosti budu **transparentne i vidljive**.
- U tom smislu je potrebno da se rezultati nagrađivanja, pored internih objava, javno objavljuju putem elektronskih medija (internet stranica JLS, društvene mreže) ili lokalnih radio i tv stanica.